

Kolme kirjoitusta:

<https://www.hs.fi/paivanlehti/21102023/art-2000009935969.html>

Kansalaiset eivät halua sitä, mitä hallitus lupaa

Budjettia ei saada tasapainoon veroja alentamalla.

Pääministeri Petteri Orpo (kok) ja valtiovarainministeri Riikka Purra (ps) eduskunnan kyselytunnilla syyskuussa. KUVA: MARKKU ULANDER / LEHTIKUVA

21.10. 2:00

HELSINGIN SANOMIEN mielipidetutkimus (15.10.) [näytti](#), että kansalaiset – mukaan lukien kokoomuksen hyvin ansaitsevat kannattajat – ymmärtävät budjetin tasapainottamisen tarpeen paremmin kuin hallitus. Ihmiset ymmärtävät, että heidän ne valtion ottamat velat on viime kädessä maksettava. Kuitenkin hallitus lupaa vähentää veroja velkaa kasvattamalla. Tätä voi pitää (vero)populismin haaksirikkona: kansalaiset eivät halua sitä, mitä populistiset poliitikot heille lupailevat.

KOKOOMUKSEN veropopulismin rinnalla kulkee markkinaidealismi. Aatteeseen ei sovi se, että tietoyhteiskunnan kehitys kaventaa väistämättä markkinoiden roolia. Tavaratalouden ”luonnollisen” markkinan sijaan ansainta tietotaloudessa perustuu muun muassa patenteihin, tekijänoikeuksiin ja taajuuslensseihin. Ansainnasta kantaa vastuun lainsäätäjä luomalla ”simuloidut” markkinat. Energiatalouden merkitys kasvaa vihreän siirtymän takia. Siinä jyräävät luonnolliset monopolit, joita on pidettävä kurissa sääntelyn avulla. Taas tarvitaan valtion ohjaavaa kättä.

Suomen terveydenhuoltojärjestelmä on kriisissä. Sen takana on pitkä polku markkinaidealismin ohjaamia ratkaisuja. Niihin on ajauduttu, kun kansalaisille on haluttu kertoa, että maksatte nyt liikaa veroja. Kun markkinat pääsevät nyppäisemään terveydenhoidon kakusta palan kerrallaan, ketterämpi toimija voittaa aina. Siksi sektori yksityistyy pala palalta.

TIEN päässä on Yhdysvaltojen terveydenhuollon kaltainen järjestelmä, joka vie kansantuotteesta kaksinkertaisen siivun Suomeen verrattuna. Siitä huolimatta koronaviruspandemiassa Yhdysvalloissa kuolleita oli kaksinkertainen osuus verrattuna Suomeen.

Markkinat eivät osaa hoitaa tätä sektoria hyvin. Tätä voikin odottaa, jos tulee lukeneeksi edes jonkin markkinatalouden oppikirjan. Siellä kerrotaan, että markkina toimii hyvin, kun ostajalla ja myyjällä on suurin piirtein samantasoisesti tietoa.

Terveydenhoito perustuu potilas–lääkäri-suhteeseen. Sopii odottaa, että lääkäri tietää moninkertaisesti sen mitä potilas. Jos potilaasta tehdään asiakas, pieleen menee. Markkina taas ei voi toimia, jos asiakas puuttuu.

Aatteet ovat tarpeellisia, mutta niiden takia järjen käyttöä ei saisi lopettaa ja niiden rajat olisi hyvä ymmärtää.

Raimo Kantola

professori emeritus, Helsinki

<https://www.hs.fi/paivanlehti/21102023/art-2000009930983.html>

Perusterveydenhuollon rapautumiselle on selvä syy

Kun terveydenhuollon päätösvalta siirtyi valtionosuusuudistuksen myötä 1990-luvun alussa kunnille ja kuntayhtymille, kokonaisuus alkoi hajota.

Terveydenhuolto on ajautunut kriisiin monissa kunnissa. KUVA: MIKA RANTA / HS

20.10. 13:15

HELSINGIN SANOMAT julkaisi (16.10.) [erinomaisen jutun](#) siitä, miten Suomen terveydenhuolto on kehittynyt lähes katastrofaalisen huonoksi 1990-luvun alusta nykyhetkeen.

Perusterveydenhuollon ja omalääkärijärjestelmä jättäminen hunningolle on aivan oikein todettu nykyisten ongelmien perussyiksi. Kertomatta jää, miksi näin on käynyt. Syy on kuitenkin selvä: terveydenhuollon päätösvallan siirto valtiosuus uudistuksen myötä 1990-luvun alussa kokonaan kunnille ja kuntayhtymille.

1970-luvun puolestavälistä kehitettiin kuntien ja valtion tiiviiseen yhteistoimintaan perustuva suunnittelu- ja valtiosuusjärjestelmä. Tämä rakentui ajatukselle, että eduskunta ja hallitus asettavat terveyspolitiikan strategiset tavoitteet. Muun muassa voimavarojen jakaminen perusterveydenhuollon ja erikoissairaanhoidon kesken ja lääkäreiden virkojen lisäyksen sopeuttaminen lääkäreiden valmistumismäärään päätettiin koko Suomen tasolla. Kunnat ja kuntayhtymät toteuttivat käytännössä nämä linjaukset.

Kun tämä järjestelmä lakkautettiin ja kaikki päätösvalta siirrettiin kunnille ja kuntayhtymille, kaikki yli 200 toimijaa kehittivät palveluita omista tarpeistaan lähtien. Strategisista tavoitteista ja kokonaisuuden tasapainoisesta kehityksestä ei voinut huolehtia kukaan.

Nyt nähdään tulos.

Kari Puro

sosiaali- ja terveysministeriön kansliapäällikkö vuosina 1972–1990

Espoo

<https://www.hs.fi/paivanlehti/18102023/art-2000009927511.html>

Päivän lehti 18.10.2023 | Vieraskynä

Maanpuolustuksesta ja sodan välttämisestä kannattaa maksaa

Hyökkäyksen kohdemaassa sota rasittaa suuresti myös taloutta. Puolustusmenot kannattaa mieltää tarpeelliseksi vakuutusmaksuksi.

► **Vesa Puttonen on rahoituksen professori Aalto-yliopistossa.**

[Vesa Puttonen](#)

18.10. 2:00

SUOMEN valtion budjetti vuodelle 2024 on 87,9 miljardia euroa. Puolustushallinnon osuus tästä on 6,2 miljardia euroa eli 7 prosenttia.

Naton jäsenmaana Suomen odotetaan käyttävän puolustusmenoihin vähintään kaksi prosenttia suhteessa bruttokansantuotteeseen (bkt). Suomen bkt:n ennustetaan olevan tänä vuonna 282 miljardia euroa. Siitä kaksi prosenttia on 5,6 miljardia euroa, eli Suomi täyttää jo Naton vaatimuksen. Läheskään kaikki Nato-maat eivät tähän minimiin yllä.

Kannattaako Suomen käyttää näin suuri osuus budjetistaan puolustusmenoihin? Kaikki sodat ovat erilaisia, samoin maiden sotilaalliset ja taloudelliset valmiudet. Inhimillisten kärsimysten ohella sodat aiheuttavat suuria taloudellisia tappioita.

ENNEN Venäjän hyökkäystä helmikuussa 2022 Ukrainan väkiluku oli hieman alle 44 miljoonaa. Sodan aikana pakolaiseksi on lähtenyt 6–8 miljoonaa ukrainalaista. Lisäksi useampi miljoona on joutunut jättämään kotinsa Ukrainan sisällä. Arvioiden mukaan sodassa on kuollut 70 000 ukrainalaista ja yli 100 000 on loukkaantunut.

Sota on aiheuttanut paljon inhimillistä hätää ja merkinnyt katastrofia Ukrainan taloudelle. Krimin valtaus ja Venäjän hyökkäys Itä-Ukrainaan vuonna 2014 johtivat siihen, että bruttokansantuote supistui 15 prosenttia. Ukrainan bkt oli vuonna 2021 noin 200 miljardia dollaria, ja vuonna 2022 se supistui noin kolmanneksella.

Kesän 2023 loppuun mennessä Ukrainassa dokumentoitujen infrastruktuurituhojen määräksi arvioitiin 151 miljardia dollaria: pelkästään tuhoutuneiden asuntojen arvo oli 55 miljardia dollaria. Maailmanpankki arvioi keväällä, että Ukrainan uudelleenrakentaminen maksaa yli 400 miljardia dollaria.

Mikä on menetetyn ihmishengen arvo rahassa?

On kohtuullisen helppo laskea tuhoutuneiden rakennusten ja muun infrastruktuurin sekä käytetyn ja tuhoutuneen sotakaluston arvo, mutta paljon vaikeampaa on arvioida niitä kustannuksia, joita koituu miljoonien ihmisten muutosta pois kodeistaan. Entä mikä on menetetyn ihmishengen arvo rahassa? Tai kuinka paljon menetyksiä aiheuttavat sodassa tulleet fyysiset vammat tai henkiset traumat?

Sotataloudessa toimivan maan menot painottuvat puolustukseen. Ukrainan budjetissa vuodelle 2024 puolustusmenojen määrä on 46 miljardia dollaria, yli puolet 84 miljardin dollarin kokonaisbudjetista. Valtiontalouden ennustetaan olevan 42 miljardia dollaria alijäämäinen.

UKRAINA on alueeltaan ja väestöltään selvästi Suomea suurempi maa, mutta bruttokansantuotteella mitattuna jonkin verran Suomea pienempi. Budjeteiltaan Suomi ja Ukraina ovat suurin piirtein samankokoisia.

Suomellakin on kokemusta sodasta Kremlin komennossa olevan naapurin kanssa. Vuosina 1940–1942 Puolustusvoimien menot kasvoivat 74–77 prosenttiin Suomen valtion kokonaismenoista. Valtion reaaliset menot nousivat toisen maailmansodan kuluessa liki kolminkertaisiksi vuoteen 1938 verrattuna. Valtiontalouteen syntyi 30–40 prosentin alijäämä. Se rahoitettiin verotusta kiristämällä ja lainanotolla. Valtionvelka suhteessa bruttokansantuotteeseen nousi vuoden 1938 kymmenestä prosentista 72 prosenttiin vuonna 1944.

Valtion kannattaa siis käyttää valtaosa budjetistaan puolustusmenoihin, jos se joutuu taistelemaan itsenäisyytensä puolesta. Hävittävä on koko kansakunnan tulevaisuus.

KYSYMYS on myös koko kansan varallisuudesta. Erään arvion mukaan Suomen rakennuskannan arvo on yli 500 miljardia euroa. Jos sen suojelemiseksi joutuu maksamaan puolustusmenojen kautta

kiinteistövakuutusmaksua, se kannattaa hyväksyä. Henkivakuutuksessa kohtuullinen vakuutusmaksu on vielä selvästi korkeampi.

Autoritaariset valtiot kyseenalaistavat yhä voimakkaammin ajatuksen hyvästä elämästä ja rauhasta hyväksyen taloudelliset ja inhimilliset tappiot. Demokratiat joutuvat vastaamaan investoimalla puolustukseen yhä enemmän. Kulu kannattaa hyväksyä.

Vesa Puttonen on rahoituksen professori Aalto-yliopistossa.

Vieraskynät ovat asiantuntijoiden puheenvuoroja, jotka HS:n toimitus on valinnut julkaistaviksi. Vieraskynissä esitetyt mielipiteet ovat kirjoittajien omia näkemyksiä, eivät HS:n kannanottoja. Kirjoitusohjeet: www.hs.fi/vieraskyna/.